

Богдана Солом'янюк

студентка 2 курсу Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Правове регулювання надання відпусток військовослужбовцям в Україні та зарубіжній досвід

Дана тема розкриває правове регулювання надання відпусток для військовослужбовців. Надання відпусток військовослужбовцям передбачається Кодексом законів про працю, Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Також дане питання регулюється Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Правове регулювання відпусток військовослужбовців є надзвичайно важливим аспектом соціально-правового захисту військовослужбовців, особливо в умовах підвищеної військової напруженості, збройних конфліктів та мобілізації. Військовослужбовці та працівники Збройних Сил України мають особливі обов'язки перед державою, а їхні права та свободи є значно більш обмеженими, оскільки вони несуть відповідальність за захист держави та її інтересів, часто ризикуючи власним життям. Однак навіть за таких обставин держава має забезпечити належний правовий захист військовослужбовців, особливо в питаннях, що стосуються їхнього здоров'я, сімейного життя та відновлення сил. Саме тому чітке правове регулювання відпусток відіграє важливу роль у забезпеченні балансу між виконанням службових обов'язків та реалізацією права на відпочинок і особисті потреби.

Згідно із законодавством України, відпустка — це встановлений період відпочинку, протягом якого працівник звільняється від виконання

трудових обов'язків з збереженням місця роботи (посади) та, у певних випадках, заробітної плати. Правове регулювання відпусток визначається Кодексом законів про працю України та Законом України "Про відпустки».

Конституція України встановлює загальне право на відпочинок для всіх громадян, включаючи право на щорічну оплачувану відпустку. Це право є основою для регулювання відпусток не лише цивільних працівників, а й військовослужбовців. Право на відпустку є елементом соціального захисту і не може бути обмежене без законних підстав, навіть на особливий період. Згідно з Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», де вказується, що у період дії воєнного стану надання працівнику щорічної основної відпустки за рішенням роботодавця може бути обмежено тривалістю двадцять чотири календарні дні за поточний робочий рік. Якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить більше двадцять чотирьох календарних днів, надання не використаних у період дії воєнного стану днів такої відпустки переноситься на період після припинення або скасування воєнного стану. За рішенням роботодавця невикористані дні такої відпустки можуть надаватися без збереження заробітної плати. На військовослужбовців не поширюються деякі положення Кодексу законів про працю та Законів України. Військовослужбовці не мають права на участь у страйках або інших формах колективного захисту трудових прав, що є важливою відмінністю від трудових прав цивільних працівників. Під час дії воєнного стану або в умовах бойових дій відпустки можуть бути обмежені, скасовані або надані лише за нагальної необхідності, що суттєво відрізняється від регулювання для цивільних працівників. Правове регулювання відпусток військовослужбовців враховує специфіку їхньої служби та обов'язків, забезпечуючи при цьому певний баланс між правом на відпочинок та виконанням службових обов'язків.

Отож, до гарантій права на відпочинок належать гарантії нормованого службового часу, відпочинку та гарантії на відпустку: для військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової військової служби, встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для військовослужбовців строкової військової служби та курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів та курсантів вищих навчальних закладів, які мають військові навчальні підрозділи, навчальних центрів (частин) - шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, надаються щорічні основні відпустки зі збереженням грошового, матеріального забезпечення та наданням грошової допомоги на оздоровлення у розмірі місячного грошового забезпечення. Законом України «Про соціальний та правовий статус військовослужбовців та членів їх сімей» передбачене право військовослужбовців на відпустки. Військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, надаються щорічні відпустки, основні, додаткові, відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні, а також відпустки за сімейними обставинами або з інших поважних причин без збереження грошового забезпечення. Тривалість щорічної основної відпустки для військовослужбовців, які мають вислугу в календарному обчисленні до десяти років, становить тридцять календарних днів; від десяти до

п'ятнадцяти років – тридцять п'ять календарних днів; від п'ятнадцяти до двадцяти років - сорок календарних днів; понад двадцять років – сорок п'ять календарних днів. Таким чином, право на відпочинок військовослужбовці реалізують на загальних підставах, відповідно до військового законодавства. Визначено перелік сімейних обставин, за яких військовослужбовцям надається відпустка без збереження заробітної плати (одруження, тяжкий стан здоров'я, смерть рідного або шлюбу, інші поважні причини). Відкликання військовослужбовців із щорічних основних відпусток здійснюється за рішенням Міністра оборони України, керівників центральних органів виконавчої влади та інших державних органів лише у разі проведення мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

Під час перебування у відпустці військовослужбовці мають певні обмеження та зобов'язання, які пов'язані з їхнім особливим правовим статусом. Основні зобов'язання та обмеження військовослужбовців під час відпустки визначаються Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють військову службу. Обмеження військовослужбовців у відпустці: можливість скасування відпустки через службову необхідність; обмеження на виїзд за кордон (тільки зі спеціальним дозволом); обов'язок бути на зв'язку; дотримання військової дисципліни; зобов'язання військовослужбовців під час відпустки; повідомлення про зміну місця перебування; повернення до служби після закінчення відпустки; заборона на участь у політичних та інших публічних заходах.

Відповідальність за порушення порядку використання відпусток військовослужбовців в Україні регулюється кількома нормативно-правовими актами, включаючи Кодекс законів про працю України, Закон України "Про військовий обов'язок і військову службу", Військовий статут та інші внутрішні документи військових формувань. Основні види відповідальності за порушення порядку використання відпусток: дисциплінарна відповідальність; застереження; військовий арешт; сувора догана; виключення зі служби; адміністративна відповідальність; кримінальна відповідальність

Особливості військових відпусток в Україні та США: правова основа України: регулюється Кодексом законів про працю, Законом «Про військовий обов'язок і військову службу» та Законом «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців». В США відпустка регулюється військовими статутами та USERRA (Закон «Про право на зайнятість та працевлаштування на регульованій службі»). Типи відпусток в Україні: щорічна та основна відпустка (мінімум 30 днів), додаткова відпустка, соціальна відпустка, відпустка без збереження заробітної плати. В США: Щорічна відпустка (близько 30 днів), військова відпустка, невикористані дні можуть бути накопичені. Процедура надання відпустки в Україні : військовослужбовці подають запити, які розглядаються командуванням і можуть бути відкликані, якщо цього вимагають службові обставини. В США: запити подаються через командування, і відпустка може бути скасована під час виконання службових обов'язків. Зокрема, в Україні: відпустка може бути скасована, якщо це є оперативною необхідністю. Військовослужбовці США вільні у виборі часу

для відпустки, але можуть бути відкликані. Відповідальність в Україні: дисциплінарна відповідальність за порушення порядку надання відпустки. В США: дисциплінарні стягнення передбачені військовими статутами.

Проаналізувавши широкий обсяг інформації щодо правового регулювання надання відпусток військовослужбовцям можна зробити узагальнення, що Положення про відпустки військовослужбовців ґрунтуються на Кодексі законів про працю України, Законах України «Про військовий обов'язок і військову службу» та «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Види відпусток поділяються на щорічні основні відпустки, додаткові відпустки, соціальні відпустки та відпустки без збереження заробітної плати. Військовослужбовці подають рапорти на відпустку, які розглядаються командуванням. Відпустка може бути скасована, якщо цього вимагають службові обставини. Під час відпустки військовослужбовці повинні дотримуватися дисципліни та підтримувати зв'язок з командуванням. Ненадання відпустки, самовільне залишення місця служби та інші правопорушення тягнуть за собою дисциплінарну відповідальність. Необхідно розробити законодавство для покращення прав військовослужбовців щодо відпусток, а також запровадити нові види відпусток. Ці аспекти сформулюють систему відпусток, яка збалансує права військовослужбовців з потребами військової служби.

Мої пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання відпусток військовослужбовцям в Україні - це чітке визначення порядку надання відпусток, збільшення тривалості відпусток, забезпечення правової захищеності, запровадження нових видів відпусток, створити контрольні механізми за дотриманням порядку надання відпусток та їх ефективності. На моє переконання ці заходи можуть сприяти покращенню умов служби та підтримці морального духу особливого складу.

Література

1. Конституція України
[\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text)
2. Кодекс законів про працю України
[\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08#Text)
3. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»
[\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text)
4. Закон України Про соціальний і правовий захист військовослужбовці та членів їх сімей»
[\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text)
5. Опанасенко О.О. «Адміністративно-правове регулювання надання відпусток для військовослужбовців під час дії особливого періоду» Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016 р., С. 46-49
[\[https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39593/1/%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%9E-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%A0%D0%95%D0%93%D0%A3%D0%9B%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf\]](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39593/1/%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%9E-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%A0%D0%95%D0%93%D0%A3%D0%9B%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf)

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення
[\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text)

7. Кримінальний кодекс України
[\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text)

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**